MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' April, 2003

Citazzjoni Numru. 7/2001/1

Charles Marsh

vs

Nathalie Abela

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici a fol. 1 fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti kienu zzewgu fil-hamsa u ghoxrin (25) ta' Lulju 1982 fl-Oratorju tal-Knisja Parrokkjali taz-Zejtun (*vide* Dok. "A") u minn dan iz-zwieg l-istess kontendenti kellhom zewgt itfal tewmin, Abigail u Claude, illi twieldu fit-tmienja (8) ta' Frar 1987;

Illi bejn l-attur u l-konvenuta qatt ma kien hemm imhabba reali u z-zwieg kuntrattat kien, ghall-konvenuta, wiehed ta'

konvenjenza sabiex b'hekk hija setghet titlaq mid-dar fejn sa minn eta' tenera ferm dejjem kellha tiehu hsieb ta' missierha u hutha z-zghar wara li l-genituri taghha sseparaw u ommha telqet lejn l-Awstralja, filwaqt illi l-attur hassu kostrett li jizzewweg lill-istess konvenuta, kontra l-parir tal-genituri tieghu, minhabba illi kien jithassarha u peress illi kienu ilhom johorgu flimkien ghal bosta snin, sabiex b'hekk il-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien ivvizzjat minn vjolenza morali u konsiderazzjonjiet u motivi ulterjuri illi mhumiex dawk illi, fi zwieg b'sahhtu u normali, effettivament jinducu lil zewg persuni biex jizzewgu lil xulxin;

Illi wkoll illi l-konvenuta kienet zammet mistura mill-konoxxenza tal-attur bosta affarijiet tal-akbar importanza dwarha b'mod illi kieku l-attur kien jaf bihom qabel ikkuntratta z-zwieg mal-istess konvenuta huwa certament ma kienx jidhol f'rabta ta' zwieg mal-konvenuta, sabiex b'hekk il-kunsens tal-attur effettivament kien eskluz minhabba zball fuq l-identita' reali tal-istess konvenuta, identita' illi mbaghad l-attur skopriha biss waqt iz-zwieg;

Illi ghalkemm il-kontendenti kienu ilhom johorgu flimkien ghal bosta snin, pero' qatt ma kien hemm preparazzjoni serja ghaz-zwieg, u fuq kollox da parti tal-konvenuta, il-komportament taghha certament illi juri illi hija kellha difett serju ta' diskrezzjoni fuq il-hajja mizzewga u fuq x'inhuma d-dmirijiet u d-drittijiet essenzjali tal-mizzewgin, u dan kif se jigi ampjament pruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

Illi qabel iz-zwieg, il-konvenuta kienet insistiet mal-attur illi huma ma jkollhomx ulied u li jekk, accidentalment, jigu l-ulied, dawn ma kellhomx jitrabbew fi hdan il-Knisja Kattolika izda kellhom jitrabbew fi hdan il-Knisja Pentekostali illi taghha l-ewwel il-konvenuta u, sussegwentement, fuq impozizzjoni tal-istess konvenuta, anke l-attur, kienu jaghmlu parti;

Illi fil-mument illi gie kuntrattat iz-zwieg iz-zewg kontendenti ma kienux ghadhom jifformaw parti mill-Knisja Kattolika izda kienu haddnu t-taghlim tal-Knisja Pentekostali li, fost affarijiet ohra, tippriedka illi l-Madonna

ma kenitx vergni, illi Gesu' Kristu ma kienx l-iben wahdieni tal-Madonna, li l-Qdusija Tieghu l-Papa huwa l-antikrist u li l-Ostja ma fiha ebda sinjifikat;

Illi minkejja dan, fuq insistenza kbira min-naha tal-attur, il-konvenuta kienet accettat illi tizzewweg bir-rit Kattoliku u dan unikament sabiex ma tigix inkwetata ulterjorment omm l-attur illi dak kienet tbaghti b'kancer (u li fil-fatt mietet ftit xhur wara li gie kkuntrattat dan iz-zwieg);

Illi ghaldaqstant iz-zwieg bejn il-kontendenti kien wiehed fazull sa mill-bidu nett, sa mir-rit tac-celebrazzjoni tieghu, u *di piu'* l-kunsens tal-konvenuta kien marbut ma' kundizzjonijiet illi jirreferu ghall-futur u kien ukoll miksub bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu u tal-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi wara matrimonju ferm infelici l-partijiet kienu kkuntrattaw separazzjoni konsenswali permezz ta' kuntratt ta' separazzjoni datat 24 ta' Gunju 1997 u skritt fl-atti tan-Nutar Robert John Muscat (*vide* Dok. "B");

Illi ghaldaqstant iz-zwieg kuntrattat bejn il-kontendenti fil-25 ta' Lulju 1982 huwa wiehed null u bla effett u dan *ai termini* tal-**provvedimenti tal-paragrafi (a), (b), (c), (d), (f) u (g) tal-artikolu 19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

Illi l-istess attur talab lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fil-25 ta' Lulju 1982 huwa null u bla effett skond il-ligi u dan a tenur tal-artikolu 19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta u b'mod partikolari a tenur tal-provvedimenti tal-paragrafi (a), (b), (c), (d), (f) u (g) tal-istess artikolu 19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez kontra l-konvenuta minn essa stess ingunta ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 u 4 tal-process;

Rat il-lista ta’ xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 5 sa 10 tal-process;

Rat in-nota tal-attur datata 21 t’Awissu 2001 li permezz taghha esebixxa l-affidavit tieghu stess, ta’ Alfio Caruana, ta’ Sylvana Caruana, u ta’ Arthur Marsh.

Rat il-verbali tal-24 ta’ Settembru 2001 u tat-22 ta’ Novembru 2001.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuta tas-27 ta’ Dicembru 2001 a fol. 33 fejn gie eccepit:-

1. Illi l-eccipjenti taqbel mat-talba attrici limitament ghal dikjarazzjoni u pronunzja illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fil-25 ta’ Lulju 1982 huwa null u bla ebda effett skond il-Ligi, izda dan minhabba ragunijiet imputabbli lill-istess attru u mhux lill-eccipjenti.

2. Illi kien l-istess attur illi eskluda pozittivament iz-zwieg jew xi element essenzjali tal-hajja mizzewga, u senjatament l-element tal-fedelta`, kif gie rez kjar mill-agir tieghu matul iz-zwieg, u kif jigi ppruvat ampjament matul it-trattazzjoni tal-kawza.

3. Illi *inoltre* l-attur kien affett minn difett serju ta’ diskrezzjoni fuq il-hajja mizzewga u fuq id-dmirijiet u d-drittijiet essenzjali tal-mizzewgin, u fil-fatt baqa’ jagixxi ta’ guvni minkejja z-zwieg u anke wara t-twelid ta’ wlied il-partijiet, b’mod illi qatt ma nvolva ruhu attivament fit-trobbija taghhom.

4. Illi fic-cirkostanzi l-eccipjenti ma ghandhiex tbaghti l-ispejjez tal-prezenti, li ghandhom jigu sopportati unikament mill-attur.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenuta a fol. 34 sa 37 tal-process.

Rat il-verbali tat-13 ta' fejn il-kawza giet differita biex tkompli tinstema' minn din il-Qorti kif prezentament presjeduta mill-Onor. Imhallef Raymond C. Pace; u tas-16 ta' Mejju 2002 fejn inghata digriet affidavit tal-partijiet b'terminu ta' erbghin (40) gurnata kull wiehed. Il-Qorti nnominat lil Dr. Kenneth Gulia bhala Assistent Gudizzjarju biex izomm seduti u jisma' l-provi kollha mhux permessibbli bil-procedura tal-affidavits.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma mill-Assistent Gudizzjarju u l-provi hemm mizmuma.

Rat in-nota tal-konvenuta tat-18 t'Ottubru 2002 li permezz taghha bi qbil bejn il-partijiet prezentat l-affidavit ta' Nathalie Abela wara li nghalaq il-kontro-ezami tal-attur.

Rat il-verbal tal-5 ta' Novembru 2002 fejn l-Assistent Gudizzjarju Dr. Kenneth Gulia ddikjara li l-provi gew maghluqa. Il-Qorti laqghat it-talba ta' Dr. Ramona Frendo ghall-konvenuta biex tipprezenta nota t'osservazzjonijiet, u pprefiggiet terminu ta' hamsin (50) gurnata lill-attur ghal dan l-iskop, bil-visto/nofitika lid-difensur tal-kontro-parti li jkollu wkoll hamsin (50) gurnata biex jirrispondi. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 t'April 2003

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur datata 6 ta' Jannar 2003 u dik tal-konvenuta bid-data tal-20 ta' Frar 2003

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(I) PRINCIPJI LEGALI.

Illi fost il-premessi attrici ghaliex l-attur qed jitlob li z-zwieg tieghu jigi dikjarat null hemm dak tal-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** li jipprovdi li:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew bil-biza"

Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255** din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (Cit. Nru. 1019/98/RCP) deciza fid-9 ta' Marzu, 2000) diga kellha okkazjoni tistudja dan is-sub-artikolu ghal dak l-aktar li jirrigwarda biza' u ghalhekk din il-Qorti taghmel riferenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi kif inghad fil-kaz **"Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba"** (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta' Awissu, 1995):-

"… … biex pressjoni ndipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista` tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tammonta ghal vjolenza morali jew biza' esterna ta' natura rrezistibbli, cjoe` trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta' dak il-kunsens."

Illi *inoltre* fis-sentenza **"Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo"** (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta' Marzu 1984) saret espozzzjoni tal-kuncett ta' vjolenza u biza' f'din il-materja. L-espert f'dik il-kawza jsostni li sabiex vjolenza morali twassal ghal effett li jinvalida:-

"trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti."

Illi wkoll, fil-kaz "**Anthony Gatt vs Doreen Gatt"** (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta' Gunju, 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:-

"… il-vjolenza morali trid tkun ta' natura tali li tkun invincibbli u ma taghti ebda possibilta` lil min ikun li jisfuggi minnha."

Illi l-biza` tista` tkun ukoll *"reverenzjali"* bhal per ezempju l-biza` lejn genitur jew superjur. Fil-kaz **"Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et"** (P.A. - 22 ta' Novembru1982,) il-Qorti spjegat:-

*"Il-biza` ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza` fis-sens ta' suggezjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certuentita`. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira ma ghandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza` li wiehed jitkecca mid-dar jew li jitlef xi wirt, jew li jsofri xi danni finanzjarji mhux bizzejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza` li taqa' taht l-***artikolu 19 (a)***."*

Illi kif inghad fis-sentenza **"Marica Bouchhioua vs Farhat Ben Mohammed Bouchhioua"** (P.A. (RCP) 11 ta' Ottubru 2002):-

"ma hemmx dubju li l-biza tista' tkun immedjata, ghaliex kreata minn persuna direttament fuq persuna ohra, jew medjanti sitwazzjoni li tikkawza certu biza f'dak li jkun, u dan huwa kaz klassiku ta' kif biza tista' tinholoq direttament stante li l-attrici kienet litteralment mhedda b'hajjitha u persunita jekk hija ma taccettax li tizzewweg lill-konvenut, ovvjament ghall-iskopijiet tieghu tant li kien biss dan it-theddid u biza li wasslu lill-attrici tiehu dan il-pass ta' zwieg in verita' fazul".

Illi l-attur jissottometti wkoll li z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta ghandu jigi dikjarat null *inter alia* abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid:-

*"***(d)*** jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozzzjoni ta' ***Viladrich***:

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" ***(Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated."** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the*

contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (***Viladrich, P.J.,*** *op.cit.,* pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:-

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali* ***("Isabelle Zarb vs Stephen Attard"*** *– P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibilta' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu* ***(d)*** *ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg". Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom".*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku **("Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju,1995).

Illi kif inghad fis-sentenza **"Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Ottubru 2002) li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *"discretio judicii"* hu kuncett guridiku intrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista ***Colagiovanni*** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ……… richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ……… si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif gia' nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *"non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena"* ***(Pompedda, M.F.,*** **"Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski" – Pompedda – Zagglia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"** (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra *sive* Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju"* (*ara,* **"Emanuel**

Camilleri vs Carmen Camilleri", P.A., 10 ta' Novembru 1995*).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju (**"Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt"**, P.A., 15 ta' April 1996)".*

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19(1)(d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin vs Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima vs Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni irid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini****,* id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono

privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" ***(Bersini, F.,*** **"Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

*"… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibilita` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibilta` vera f' dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e/o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale",* jghid il-***Bersini****, "rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit.,* p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J**., op. cit., p. 687).*

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *"the community of life and love".*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li

tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu".

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**Artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

art. 19 (1) (f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".*

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u **“Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **“Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta’ Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **“Carmen El Shimi gja’ Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); **“Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit Nru 793/01/RCP).

Illi *di’ piu* l-attur jirreferi wkoll ghan-nullita’ taz-zwieg abbazi tal-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** u kif inghad fis-sentenza **“Michelle El Hossayes vs Pauline Mintoff”** (P.A. (RCP) 20 ta’ Marzu 2003) l-legislatur Malti llimita l-qerq fuq *“xi kwalita tal-parti l-ohra li tista’ mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga”*. Din il-kawzali giet ikkonsidrata minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-kaz **“John Borg vs Paula sive Polly Borg”** (P.A. (VDG) 22 ta’ Mejju 1995 - Cit. Nru. 591/94VDG) fejn gie osservat li:-

“kieku dak il-paragrafu 19(1)(c) gie formulat b’mod differenti, wiehed ikun jista’ jghid li japplika ghaz-zwieg civili l-art. 981 tal-Kodici Civili li evidentement hu aktar wiesgha fil-portata tieghu. Il-legislatur Malti, izda, ghazel li jillimita l-qerq, bhala kawza ta’ nullita’ ta’ zwieg, ghall-qerq dwar dawk il-kwalitajiet, oggettivament gravi, li jincidu fuq l-essenza, il-proprjetajiet u l-ghanijiet taz-zwieg.

The object of deceit must be a quality of the other contracting party which, in itself, will have to cause serious disturbance in the partnership of conjugal life; with this formula, the legislator intends that the quality must be objectively grave and establishes the partnership of conjugal life as an objective point of reference for the gravity of the quality so that the qualities are related to the essence, proeprties and ends of marriage. Therefore, those subjective qualities which cannot be objectively reconciled with conjugal partnership are irrelevant and, in this sense, they are merely arbitrary or trivial”. (***Viladrich P.J.*** **Matrimonial Consent. Code of Canon Law Annot. -** Caparros, E. et al. ed)1993, Wilson and Lafleur , Montreal).

Illi l-Qrati taghna dejjem sostnew li z-zwieg ikun null skond dan is-sub-artikolu jekk wahda mill-partijiet taghti l-kunsens taghha ghax tkun giet imqarrqa jew mill-parti l-ohra jew minn xi haddiehor dwar xi kwalita` tal-parti l-ohra **(“Fattah xebba Perry vs Dr.A. Mifsud et”** (P.A. 22 ta Novembru 1982). Skond il-gurisprudenza fuq citata, element importanti ta’ dan is-sub-artikolu hu li l-qerq irid ikun serju bizzejjed li fixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-istess attur ppremetta wkoll li z-zwieg tieghu huwa null skond id-dispozizzjonijiet tal-**artikolu 19 (1) (b) tal-Kap 255** li jipprovdi li:-

“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun eskluz minhabba zball fuq l-identita tal-parti l-ohra.”

Illi kif inghad fis-sentenza **“Antionette Agius vs Joseph Gauci”** (P.A. (RCP) 19 ta’ Frar 2003 l-izball jikkonsisti f’gudizzju falz dwar xi haga jew xi hadd u kwindi jista’ jigi

kkunsidrat bhala difett tal-intellett. Il-persuna fl-izball ma tkunx nieqsa mill-gharfien shih izda jkollha gharfien zbaljat dwar il-persuna jew l-oggett. Dik il-persuna, imbaghad taghmel gudizzju jew tifformula opinjoni ibbazata fuq dak illi li zbaljatament tkun qed tippercepixxi.

Il-**"*Castano'*"** jaghti is-segwenti definizzjoni dwar zball fil-ktieb tieghu: **"Il Sacramento del Matrimonio"**:-

"*L'errore infatti e' un atto del'intelletto che consiste in un 'iudicium falsum', gudizio che ha come causa una falsa 'rei apprehensio'. Come abbiamo detto ripetutamente, la volonta – facolta' che consente – non si muove se l'intelletto non le presenta un oggetto che attiri la sua appetibbilita'. Ma l'intelletto, proprio a causa del 'iudicium falsum (errore), presenta alla volonta' un oggetto falso distorto, un oggetto cioe' che non corrisponde alla verita'. E' per questo che la volonta' viene erroneamente indotta ad emettere un consenso che non risponde alla realta' e quindi il vero consenso viene a mancare"*.

Illi huwa minhabba f'din ir-raguni illi l-izball jitqies bhala vizzju tal-kunens u dan ghaliex dak il-kunsens ikun qed jigi moghti taht gudizzju falz li il-persuna li tkun qieghda taghtih tkun ghamlet fuq il-parti l-ohra fiz-zwieg. L-izball *inoltre* jrid ikun tali illi min-natura tieghu jfixkel serjament il-hajja mizzewga bejn il-partijiet. Jekk il-persuna fi zball, wara l-gharfien ta' dak l-izball thoss illi l-hajja matrimonjali taghha ma hijiex imfixkla b'dan l-gharfien allura l-kunsens matrimonjali minnha moghti ikun wiehed validu u dana peress illi l-volonta tieghu jew taghha ma tkunx giet effettwata b'dak il-gudizzju falz li ikun sar. Fil-fatt fil-ligi kanonika, issir distinzjoni bejn zball fuq il-persuna u zball rigward xi kwalita tal-persuna, liema kwalita trid tkun *"directly and principally intended"*, u cjoe' li fil-mument taz-zwieg, il-kunsens matrimonjali jkun qed jigi marbut ma' dik il-kwalita fil-parti l-ohra, li jekk tkun nieqsa allura ggib in-nullita ta' dak iz-zwieg minhabba vizzju tal-kunsens.

Illi fl-ahhanett l-attur jirreferi ghall l**-artikolu 19 (1) (g)** jipprovdi li z-zwieg huwa null:-

"jekk xi wahda mill-partijiet torbot il-kunsens taghha ma' kundizzjoni li tirreferi ghall-futur".

Illi dwar l-**artikolu 19 (1) (g)** jinghad skond ***J. Edward Hudson*** *"a condition could either be suspensive or resulutive. It is suspensive if it delays the entry in effect of the obligation of an act until the condition itself is fulfilled. It is resolutive if it dissolves the obligation only if it verifies itself and therefore renders it null. e.g. "I will live in marriage with you until I find someone who is more wealthy than you"* (**"Handbook II for Marriage Nullity Cases"** pg. 107). Illi huwa mportanti li wiehed jinnota li din il-kundizzjoni tapplika biss ghall-kaz ta' annullament taz-zwieg jekk din il-kundizzjoni tirreferi ghal avveniment fil-futur.

Illi applikati dawn il-principji ghall-kaz in ezami jidher car li z-zewg partijiet dahlu ghar-ragunijiet zbaljati f'dan iz-zwieg, u cjoe' fl-ewwel lok l-konvenuta riedet tahrab mir-responsabbiltajiet tad-dar taghha meta hija kienet assumiet ir-rwol ta' omm wara l-mewt ta' ommha, mentri l-attur li flimkien mal-konvenuta kienu kkonvertew ghall-Knisja Evangelika, u l-attur kien insista li zwieg isir minhabba l-kundizzjoni ta' ommu li kienet marida terminalment bir-rit tal-Knisja Kattolika u ghalhekk it-tnejn li huma ghamlu dan il-pass ghar-ragunijiet kompletament zbaljati, tant li dan kollu kien forma ta' disgwid bejn il-partijiet tul il-permanenza taghhom flimkien, li ma jidhirx lanqas li kienet xi wahda felici.

Illi fil-fatt jidher li t-tnejn li huma fil-mument taz-zwieg, fejn ghazlu li jiccelebrawh bir-rit kattoliku, kellhom il-kunsens taghhom vizzjat *stante* li lanqas biss kienu jemmu fir-rit tal-istess religjon u celebrazjoni nfisha taz-zwieg, u dan jinsab ammess minnhom u wkoll mix-xhieda ta' missier l-attur Arthur Marsh, li kkonferma li l-istess ceremonja saret biss ghal ghajn in-nies.

Illi mhux biss izda, apparti li dan fih innifsu huwa ta' gravita' mill-aktar profonda, l-istess partijiet assolutament ma kienux jemmnu fil-kuncett ta' zwieg kif meqjus fl-istess religjon, li r-rit ta' celebrazzjoni tieghu huma segwew, u

dan inkluz l-elementi essenzjali tal-istess zwieg, li jidher li l-istess partijiet mhux biss ma tawx kashom, izda adirittura eskludewhom, ghaliex ma kienux jemmnu fir-religjon stess li tahtha huma ghazlu, ghall-iskopijiet li ma kienux juru x-xewqa taghhom, izda biss ta' haddiehor,

Illi fil-fatt dan iwassal ghan-nullita' tal-istess zwieg, fejn adirittura l-agir tal-partijiet jeskludi l-elementi kollha essenzjali taz-zwieg kif dawn fuq elenkati anke fil-gurisprudenza nostrali, ghaliex fil-fatt il-partijiet mhux biss lanqas hasbu dwar dawn, izda adirittura eliminawhom, proprju ghaliex huma kienu mohhom biss f'dak il-mument ta' hajjithom fil-prattika tar-religjon taghhom, u kollox kien sekondarju ghall-istess, inkluz ir-relazzjoni ta' bejniethom tant li jista' jinghad li qatt ma kien hemm l-ebda affezzjoni jew mhabba bejniethom, tul l-istess zwieg, u adirittura l-attur ghall-perjodu sew waqt l-istess konvivenza kellu relazzjoni adultera ma' persuna ohra.

Illi mill-komportament tal-partijiet waqt il-kawza jidher li fil-fatt dawn lanqas biss kellhom ebda stima lejn xulxin, u l-volum ta' xhieda li l-partijiet producew fl-istess kawza juru li adirittura l-partijiet ghamlu kwazi minn kollox sabiex inaqqsu l-gieh u r-rispett lejn il-parti l-ohra; certament jinghad li mill-provi prodotti l-attur jidher li ried jibqa' jghix ta' guvni, bla ebda rabtiet ta' xejn mal-konvenuta, fil-waqt li l-konvenuta min-naha taghha wriet li ma kenitx temmen fir-rit li hija hadhet sabiex gie ccelebrat l-istess zwieg, u dan l-atteggjament tal-partijiet immina ghal kollox ir-relazzjoni taghhom u wkoll irrenda l-istess celebrazzjoni taz-zwieg u l-hajja ta' bejniethom ghal kollox fazulla.

Illi mhux biss, izda l-partijiet moghnija fuq affarijiet ohra, fil-mument taz-zwieg lanqas biss kellhom id-diskrezzjoni necessarja sabiex jidhlu ghal tali rabta, u dan huwa kkonfermat mix-xhieda taghhom reciproka, u ghalhekk abbazi tal-premess din il-Qorti thoss li t-talbiet attrici ghandhom jigu miqugha ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet abbazi tal-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi l-Qorti thoss li l-artikoli l-ohra kkwotati mill-attur sabiex huwa ressaq it-talba tieghu ma gewx sodisfacentement ippruvati u ghalhekk t-talba attrici abbazi tal-**artikolu 19 (1) (a) (b) (c) (g) tal-Kap 255** qed jigu michuda, anke ghaliex kontradetti mill-istess konvenuta b'mod konvincenti, u ghalhekk abbazi ta' dak li inghad fis-sentenza **"Romina Zammit vs Paul Zammit"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002) l-annullament taz-zwieg fuq dan is-sub-artikoli qed jigi michud, ghalkemm ormai din hija biss ta' natura akkademika, tenut kont ta' dak li gie fuq deciz.

<u>III. KONKLUZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenuta inkwantu l-istess huma nkompattibbli ma' dak fuq premess, **tilqa' t-talba attrici** biss fis-sens hawn deciz, b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg iccelebrat bejn il-kontendenti fil-25 ta' Lulju 1982 huwa null u bla effett skond il-ligi u dan a tenur tal-**artikolu 19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta u b'mod partikolari a tenur tal-provvedimenti tal-paragrafi (d) u (f) tal-istess artikolu 19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u ghalhekk tordna li ssir l-annotazzjoni opportuna fl-Att taz-Zwieg relattiv.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

--------------------------------TMIEM--------------------------------